

JUNGTINIŲ TAUTŲ
VAIKO TEISIŲ KOMITETO
BENDRASIS
KOMENTARAS

NR. 8 (2006)

**DĖL VAIKO TEISĖS
BŪTI APSAUGOTAM
NUO FIZINIŲ BAUSMIŲ
IR KITŲ ŽIAURIŲ AR
ŽEMINANČIŲ
BAUSMIŲ FORMŲ
(19 STRAIPSNIS,
28 STRAIPSNIO
2 DALIS,
37 STRAIPSNIS,
INTER ALIA)**

Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrasis komentaras atskleidžia Vaiko teisių konvencijos bei jos fakultatyvinių protokolų normų turinį.

Šiame leidinyje pateikiamas **neoficialus** Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrojo komentaro vertimas.

Visą leidinį „Jungtinių Tautų vaiko teisių komiteto bendrieji komentarai“ galite matyti nuorodoje http://vtaki.lt/uploads/structure/docs/485_a5eebb22a7f392edf2d7634481bb46b5.pdf

Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga
Plačioji g. 10, 01308 Vilnius
Tel. +370 5 210 7176
vtaki@vtaki.lt
www.vtaki.lt

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos užsakymu:

Iš anglų kalbos vertė
UAB „Baltijos vertimai“
Bernardinų g. 9-4, 01124 Vilnius
Tel. +370 5 212 2924
www.baltijosvertimai.eu

Parengė UAB „Kriventa“
V. Pietario g. 5-3, 03122 Vilnius
Tel. / faks. +370 5 265 0629
kriventa@kriventa.lt
www.kriventa.lt

CRC/C/GC/8 (*pakartotinis leidimas dėl techninių priedasčių*)
2007 m. kovo 2 d.

VAIKO TEISIŲ KOMITETAS
Keturiasdešimt antroji sesija
Ženeva, 2006 m. gegužės 15 d. – birželio 2 d.

BENDRASIS KOMENTARAS NR. 8 (2006) DĖL VAIKO TEISĖS BŪTI APSAUGOTAM NUO FIZINIŲ BAUSMIŲ IR KITŲ ŽIAURIŲ AR ŽEMINANČIŲ BAUSMIŲ FORMŲ (19 STRAIPSNIS, 28 STRAIPSNIO 2 DALIS, 37 STRAIPSNIS, *INTER ALIA*)

I. TIKSLAI

1. Vaiko teisių komitetas po dviejų 2000 m. ir 2001 m. įvykusių bendrųjų diskusijų apie smurtą prieš vaikus dienų nusprendė parengti bendrųjų komentarų, susijusių su smurto prieš vaikus panaikinimu, seriją. Šis bendrasis komentaras yra pirmasis šį klausimą nagrinėjantis serijos dokumentas. Komitetas siekia valstybėms dalyvėms pateikti gaires dėl su vaiko apsauga nuo visų formų smurto susijusių Konvencijos nuostatų supratimo. Šis bendrasis komentaras atkreipia dėmesį į fizines bausmes ir kitas žiaurias ar žeminančias bausmių formas, kuriuos šiuo metu yra plačiai priimtinos ir praktikuojamos smurto prieš vaikus formos.
2. Vaiko teisių konvencija ir kiti tarptautiniai žmogaus teisių dokumentai pripažįsta vaiko teisę, kad būtų gerbiamas vaiko žmogiškasis orumas ir fizinis vientisumas, taip pat vienoda apsauga pagal įstatymus. Komitetas parengė šį bendrąjį komentarą, siekdamas pabrėžti visų valstybių dalyvių įsipareigojimą kuo skubiau uždrausti ir panaikinti visas fizines bausmes ir kitas žiaurias ar žeminančias bausmių formas vaikų atžvilgiu, taip pat išdėstyti teises ir kitas sąmoningumo didinimo bei edukacines priemones, kurių valstybės dalyvės privalo imtis.
3. Plačiai pripažįstamų ar toleruojamų vaikams taikomų fizinių bausmių ar jų panaikinimo šeimoje, mokyklose ir kitose aplinkose klausimo sprendimas yra ne tik valstybių dalyvių įsipareigojimas pagal Konvenciją. Tai yra ir pagrindinė visų formų smurto visuomenėje mažinimo ir prevencijos strategija.

II. BENDRASIS PAGRINDAS

4. Savo ankstesnėse sesijose Komitetas skyrė specialų dėmesį vaikų teisės būti apsaugotiems nuo visų formų smurto įtvirtinimui. Peržiūrėjęs valstybių dalyvių ataskaitas ir

atsižvelgdamas į Jungtinių Tautų generalinio sekretoriaus tyrimą apie smurtą prieš vaikus, Komitetas išreiškė didelį susirūpinimą dėl plačiai įtvirtinto fizinių bausmių ir kito žiauraus ar žeminančio vaikų baudymo teisėtumo ir visuomenės pritarimo.¹ Jau 1993 m. Komitetas savo ketvirtosios sesijos ataskaitoje pažymėjo, kad „pripažįsta fizinių bausmių klausimo svarbą, siekiant tobulinti vaiko teisių skatinimo ir apsaugos sistemą, ir nusprendė ir toliau skirti dėmesį šiam klausimui valstybių dalyvių ataskaitų analizės procese“.²

5. Pradėjęs valstybių dalyvių ataskaitų peržiūrą, Komitetas rekomendavo daugiau nei 130 valstybių visuose kontinentuose uždrausti visas fizines bausmes šeimoje ir kitose aplinkose.³ Komiteto veiklą skatina tai, kad vis didesnis valstybių dalyvių skaičius imasi reikiamų teisinių ir kitų priemonių, siekdamas įtvirtinti vaikų teisę, kad būtų gerbiamas jų žmogiškasis orumas ir fizinis vientisumas bei vienoda apsauga pagal įstatymus. Komitetas supranta, kad iki 2006 m. daugiau nei 100 valstybių uždraudė fizines bausmes mokyklose ir nepilnamečių baudžiamosiose sistemose. Vis didėjan-tis valstybių skaičius uždraudė fizines bausmes namuose, šeimoje ir visose alternatyvios globos aplinkose.⁴
6. 2000 m. rugsėjo mėn. Komitetas organizavimo pirmąją iš dviejų bendrųjų diskusijų dėl smurto prieš vaikus dieną, kurios metu daugiausia dėmesio buvo skirta valstybės vykdomam smurtui prieš vaikus. Komitetas parengė išsamias rekomendacijas, kurios apėmė visų fizinių bausmių uždraudimą ir viešųjų informacinių kampanijų organizavimą, „siekiant didinti sąmoningumą ir sensibilizuoti visuomenę dėl žmogaus teisių pažeidimų šioje srityje sunkumo ir žalingo jų poveikio vaikams, taip pat spręsti kultūrinio smurto prieš vaikus pripažinimo klausimą ir skatinti nulinės tolerancijos smurtui politiką“.⁵
7. 2001 m. balandžio mėn. Komitetas parengė savo pirmąjį komentarą dėl švietimo tikslų ir dar kartą pakartojo, kad fizinės bausmės nesiderina su Konvencija: „... Vaikai nepraranda savo žmogaus teisių, peržengę mokyklos ribas. Todėl, pavyzdžiui, švietimas turi būti organizuojamas taip, kad gerbtų prigimtinių vaiko orumą, suteiktų vaikui galimybę laisvai išreikšti savo pažiūras pagal 12 straipsnio 1 dalį ir dalyvauti mokyklos gyvenime. Švietimas taip pat turi būti organizuojamas taip, kad gerbtų griežtas drausmės ribas, nurodytas 28 straipsnio 2 dalyje, ir skatintų nesmurtinį elgesį mokykloje. Komitetas savo baigiamosiose pastabose ne kartą aiškiai pabrėžė, kad fizinės bausmės negerbia nei prigimtinio vaiko orumo, nei griežtų mokyklos drausmės ribų ...“.⁶

¹ Jungtinių Tautų generalinio sekretoriaus tyrimo apie smurtą prieš vaikus ataskaita, kuri turėtų būti pateikta Jungtinių Tautų Generalinei Asamblėjai 2006 m. rudenį. Norėdami sužinoti daugiau informacijos, apsilankykite adresu <http://www.violencestudy.org>.

² Vaiko teisių komiteto ataskaita apie ketvirtąją sesiją, 1993 m. spalio 25 d., CRC/C/20, 176 paragrafas.

³ Visas Komiteto baigiamąsias pastabas galima peržiūrėti adresu www.ohchr.org.

⁴ Pasaulinės iniciatyvos panaikinti fizines bausmes vaikams visame pasaulyje pateikta ataskaita apie fizinių bausmių teisinį statusą adresu www.endcorporalpunishment.org.

⁵ Vaiko teisių komiteto organizuota bendrųjų diskusijų diena, ataskaita apie dvidešimt penktąją sesiją, 2000 m. rugsėjo–spalio mėn., CRC/C/100, 666–688 paragrafai.

⁶ Vaiko teisių komiteto bendrojo komentaro Nr. 1 dėl švietimo tikslų 8 paragrafas, 2001 m. balandžio 17 d., CRC/GC/2001/1.

8. Rekomendacijose, parengtose po antrąją dieną vykusią bendrųjų diskusijų, organizuotą 2001 m. rugsėjo mėn., dėl „Smurto prieš vaikus šeimoje ir mokyklose“, Komitetas kvietė valstybes dalyves „nedelsiant priimti arba atšaukti savo teisės aktus, siekiant uždrausti visų formų smurtą šeimoje ir mokyklose, įskaitant kaip drausmės formą, kaip tai nurodyta Konvencijos nuostatose ...“⁷
9. 2000 m. ir 2001 m. organizuotų Komiteto bendrųjų diskusijų dienų metu buvo parengta rekomendacija per Generalinę Asamblėją pateikti prašymą Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui atlikti išsamų tarptautinį tyrimą apie smurtą prieš vaikus. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja įvykdė šį prašymą 2001 m.⁸ Atsižvelgiant į 2003–2006 m. vykdytą tyrimą, buvo pabrėžtas poreikis uždrausti visą šiuo metu legalizuotą smurtą prieš vaikus, taip pat buvo atkreiptas dėmesys į pačių vaikų nerimą dėl beveik visuotinai paplitusio fizinių bausmių taikymo šeimoje, taip pat daugelio valstybių mokyklose ir kitose institucijose ir nepilnamečių baudžiamosios teisės sistemose įtvirtinto fizinių bausmių taikymo įstatymus pažeidusiems vaikams teisėtumo.

III. APIBRĖŽIMAI

10. „Vaikas“, kaip ir Konvencijoje, yra apibrėžtas kaip „kiekvienas žmogus, neturintis 18-os metų, jei pagal taikomą įstatymą jo pilnametystė nepažinta anksčiau“.⁹
11. Komitetas apibrėžia „kūno“ ar „fizinę“ bausmę kaip bet kokią fizinę jėgą naudojančią bausmę, siekiant sukelti bet kokią, nors ir nestiprų skausmą ar diskomfortą. Dažniausiai tokios bausmės apima vaikų mušimą (pliaukštelėjimą, sudavimą plaštaka, pliaukštelėjimą per užpakalį) ranka ar įrankiu (rimbu, lazda, diržu, batu, mediniu šaukštu ir kt.). Tačiau fizinės bausmės gali apimti ir vaiko spardymą, purtymą ir mėtymą, braižymą, žnaibymą, kandžiojimą, plaukų tampymą ir mušimą per ausis, vaikų vertimą likti nepatogioje padėtyje, deginimą, plikymą karštu vandeniu ar priverstinį rijimą (pvz., vaiko burnos plovimą muilu ar vertimą nuryti aštrius prieskonius). Komiteto nuomone, fizinė bausmė visada yra žeminanti. Be to, kai kuriuos nefizinių bausmių formas taip pat yra žiaurios ir žeminančios, todėl neatitinka Konvencijos, pavyzdžiui, bausmės, kurios vaiką menkina, žemina, kritikuoja, kaltina, grasina, gąsdina ar pašiepia.
12. Fizinės bausmės ir kitos žiaurios ar žeminančios vaikų baudimo formos yra taikomos įvairiose aplinkose, įskaitant namus ir šeimą, visų formų alternatyvios globos aplinkose, mokyklose ir kitose švietimo įstaigose bei teisingumo sistemoje (kaip teismo

⁷ Vaiko teisių komiteto organizuotos bendrųjų diskusijų dėl smurto prieš vaikus šeimoje ir mokykloje diena, ataskaita apie dvidešimt aštuntąją sesiją, 2001 m. rugsėjo–spalio mėn., CRC/C/111, 701–745 paragrafai.

⁸ Generalinės asamblėjos rezoliucija 56/138.

⁹ 1 straipsnis.

paskirtos bausmės ar baudimas bausmės atlikimo ir kitose įstaigose), vaikų darbo situacijose ir bendruomenėje.

13. Nors Komitetas atmeta bet kokią smurto ir žeminimo kaip vaikų baudimo formų pateisinimą, jis jokių būdu neatmeta teigiamo drausminimo koncepcijos. Sveikas vaiko vystymasis priklauso nuo tėvų ir kitų suaugusiųjų, kurie, atsižvelgdami į didėjančius vaikų gebėjimus, gali vaikus pakreipti ir jiems vadovauti, kad padėtų atsakingai gyventi visuomenėje.
14. Komitetas pripažįsta, kad vaikų, ypač kūdikių ir mažų vaikų, auginimas ir jų priežiūra, reikalauja dažnų fizinių veiksmų ir intervencijų, siekiant juos apsaugoti. Tai stipriai skiriasi nuo sąmoningo ir baudžiamojo jėgos naudojimo, siekiant sukelti tam tikrą skausmą, diskomfortą ar pažeminti. Kaip suaugusieji mes žinome skirtumą tarp fizinio veiksmo ir baudžiamosios prievartos. Šiuos veiksmus nesunku atskirti, jeigu jie yra susiję su vaikais. Visose valstybėse įstatymai tiesiogiai arba netiesiogiai leidžia naudoti nebaudžiamojo pobūdžio būtina jėgą žmonėms apsaugoti.
15. Komitetas pripažįsta, kad egzistuoja išskirtinės aplinkybės, kai mokytojai arba kiti asmenys, pvz., su vaikais institucijose arba su įstatymus pažeidusiais vaikais dirbantys asmenys, gali susidurti su pavojingu elgesiu, kuris pateisintina pagrįsto suvaržymo naudojimą tokiam elgesiui kontroliuoti. Tačiau ir čia egzistuoja aiškus skirtumas tarp jėgos naudojimo, kurį motyvuoja poreikis apsaugoti vaiką ir kitus asmenis, ir jėgos naudojimo, siekiant nubausti. Visada turi būti taikomas būtiniausios jėgos naudojimo kuo trumpesniai laikui principas. Siekiant sumažinti būtinybę naudoti suvaržymą ir užtikrinti, kad bet kokie naudojami metodai būtų saugūs ir atitiktų situaciją bei nenaudotų sąmoningo skausmo sukėlimo kaip kontrolės formos, būtinos išsamios gairės ir mokymas.

IV. ŽMOGAUS TEISIŲ STANDARTAI IR FIZINĖS BAUSMĖS VAIKAMS

16. Prieš Vaiko teisių konvencijos priėmimą „kiekvieno asmens“ teisė, kad būtų gerbiamas jo (jos) žmogiškasis orumas ir fizinis vientisumas bei vienoda apsauga pagal įstatymus, buvo įtvirtinta Tarptautinėje žmogaus teisių chartijoje, kurią sudaro Visuotinė deklaracija ir Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas ir Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas. Įtvirtindamas valstybių dalyvių įsipareigojimą uždrausti ir panaikinti fizinės bausmės ir kitas žiaurias ar žeminančias baudimo formas, Komitetas pažymi, kad Vaiko teisių konvencija remiasi šiuo pagrindu. Kiekvieno asmens orumas yra pagrindinis tarptautinės žmogaus teisių teisės principas.
17. Vaiko teisių preambulė dar kartą patvirtina, kad, vadovaujantis Jungtinių Tautų chartijos principais, pakartotais Visuotinės deklaracijos preambulėje, „visiems visuomenės nariams įgimto orumo, lygių ir neatimamų teisių pripažinimas yra laisvės, teisingumo ir taikos žemėje pagrindas“. Konvencijos preambulė taip pat primena, kad Jungtinės Tautos Visuotinėje deklaracijoje „pareiškė, kad vaikai turi teisę gauti ypatingą globą ir paramą“.

18. Pagal Konvencijos 37 straipsnį valstybės privalo užtikrinti, kad „nė vienas vaikas nepatirtų kankinimų ar kitokio žiauraus, nežmoniško arba orumą žeminančio elgesio ar bausmių“. 19 straipsnis papildo šį įsipareigojimą, todėl valstybės dalyvės, „siekdamos apginti vaiką nuo įvairiausio pobūdžio fizinio ar psichologinio smurto, įžeidimų ar piktnaudžiavimo, priežiūros nebuvimo ar nerūpestingo elgesio, grubaus elgesio ar išnaudojimo, įskaitant seksualinį piktnaudžiavimą, kuriuos jis gali patirti iš tėvų, teisėtų globėjų ar kurio nors kito jį globojančio asmens, imasi visų reikiamų teisinių, administracinių, socialinių ir švietimo priemonių“. Čia nėra jokių dviprasmybių, nes nurodymas „įvairiausio pobūdžio fizinio ar psichologinio smurto“ nepalieka jokių galimybių legalizuoti smurtą prieš vaikus. Fizinės bausmės ir kitos žiaūros ar žeminančios baudimo formos yra smurto formos, todėl valstybės privalo imtis visų reikiamų teisinių, administracinių, socialinių ir edukacinių priemonių, siekdamos panaikinti smurto formas.
19. Be to, Konvencijos 28 straipsnio 2 dalis apie drausmę mokykloje nurodo, kad valstybės dalyvės „imasi visų reikiamų priemonių, kad drausmė mokyklose būtų palaikoma metodais, atspindinčiais pagarbą vaiko orumui atitinkamai pagal šios Konvencijos reikalavimus“.
20. 19 straipsnyje ir 28 straipsnio 2 dalyje fizinė bausmė nėra tiesiogiai minima. Konvencijos *travaux préparatoires* neįregistravo jokių diskusijų dėl fizinių bausmių projekto rengimo proceso metu. Tačiau Konvencija, kaip ir visi žmogaus teisių dokumentai, turi būti laikomi gyvais dokumentais, kurių aiškinimas ilgainiui keičiasi. Per 17 metų nuo Konvencijos priėmimo fizinių bausmių, taikomų vaikams jų namuose, mokyklose ir kitose institucijose, paplitimas tapo dar geriau matomas. Prie to prisidėjo pagal Konvenciją teikiamos ataskaitos, atliekami tyrimai ir palaikymas, be viso kito, iš nacionalinių žmogaus teisių institucijų ir nevyriausybinų organizacijų (NVO).
21. Todėl tampa aišku, kad praktika tiesiogiai prieštarauja vienodoms ir neatsiejamoms vaikų teisėms, kad būtų gerbiamas jų žmogiškasis orumas ir fizinis vientisumas. Išskirtinė vaikų prigimtis, jų pradinės priklausomybės nuo kitų ir vystymosi būklė, unikalus žmogiškasis potencialas ir pažeidžiamumas reikalauja daugiau, o ne mažiau, teisinės ir kitokios apsaugos nuo visų formų smurto.
22. Komitetas pabrėžia, kad smurtinių ir žeminančių bausmių vaikams panaikinimas, priimant įstatymų pakeitimus ir imantis kitų reikiamų priemonių, yra tiesioginis ir kategoriškas valstybių dalyvių įsipareigojimas. Komitetas taip pat pažymi, kad kiti sutarties organai, įskaitant Žmogaus teisių komitetą, Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių komitetą ir Komitetą prieš kankinimą, savo baigiamosiose pastabose, susijusiose su valstybių dalyvių ataskaitomis pagal atitinkamus dokumentus, išreiškė tokią pačią nuomonę ir rekomendavo uždrausti fizinės bausmės mokyklose, baudžiamosios teisės sistemoje ir, kai kuriais atvejais, šeimoje, taip pat imtis kitų reikiamų priemonių. Pavyzdžiui, Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių komitetas savo bendrajame komentare Nr. 13 (1999) dėl teisės įgyti išsilavinimą teigė, kad „Komiteto nuomone, fizinės bausmės neatitinka Visuotinėje deklaracijoje ir abiejuose paktuose įtvirtintų pagrindinio tarptautinių

žmogaus teisių teisės principo – asmens orumo. Kiti drausmės mokykloje aspektai taip pat gali būti nesuderinami su drausminimu mokykloje, įskaitant viešą žeminimą.¹⁰

23. Fizinės bausmės taip pat pasmerkė regioniniai žmogaus teisių mechanizmai. Europos žmogaus teisių teismas savo sprendimuose nuosekliai pasmerkė fizinės bausmės vaikams, pirmiausia baudžiamosios teisės sistemoje, vėliau mokyklose, įskaitant privačias mokyklas, ir pastaruoju metu – namuose.¹¹ Europos socialinių teisių komitetas, stebėdamas, kaip Europos tarybos valstybės narės laikosi Europos socialinės chartijos ir pataisytos Europos socialinės chartijos, nustatė, kad siekiant laikytis chartijų, būtina teisės aktais uždrausti bet kokios formos smurtą prieš vaikus mokyklose, kitose institucijose, namuose ar kitose aplinkose.¹²
24. Pagal Amerikos šalių žmogaus teisių teismo išreikštą patariamąją nuomonę dėl „Vaiko žmogaus teisių teisinio statuso“ (2002) Amerikos žmogaus teisių konvencijos valstybės dalyvės „privalo ... priimti visas teigiamas priemones, būtinas užtikrinti vaikų apsaugą nuo blogo elgesio santykiuose su valdžios institucijomis, kitais individais ar nevyriausybinėmis organizacijomis“. Teismas cituoja Vaiko teisių konvencijos nuostatas, Vaiko teisių komiteto išvadas ir Europos žmogaus teisių teismo sprendimus, susijusius su valstybių įsipareigojimais apsaugoti vaikus nuo smurto, įskaitant smurtą šeimoje. Teismas daro išvadą, kad „valstybė privalo priimti teigiamas priemones, siekdama visiškai užtikrinti veiksmingą vaiko teisių įgyvendinimą“.¹³
25. Afrikos žmogaus ir tautų teisių komisija stebi Afrikos žmogaus ir tautų chartijos įgyvendinimą. 2003 m. priimtame sprendime dėl individualaus bendravimo, susijusio su studentams skirta „botago kirčių“ bausme, komisija nustatė, kad tokia bausmė pažeidžia Afrikos chartijos 5 straipsnį, kuris draudžia žiaurias, nežmoniškas ar žeminančias bausmes. Komisija pareikalavo, kad atitinkama vyriausybė pakeistų įstatymą ir uždraustų rimbo kirčių bausmę, taip pat imtųsi reikiamų priemonių, kad užtikrintų kompensacijas aukoms. Savo sprendime komisija nurodo, kad „Asmenys ir ypač šalies vyriausybė neturi teisės taikyti fizinio smurto asmenims už nusikaltimus. Tokia teisė prilygtų valstybės sankcionuotam kankinimui pagal chartiją ir prieštarautų šios žmogaus teisių sutarties pobūdžiui“.¹⁴ Vaiko teisių komitetas džiaugiasi, kad daugelyje

¹⁰ Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių komiteto bendrasis komentaras Nr. 13 dėl teisės įgyti išsilavinimą (13 str.), 1999, 41 paragrafas.

¹¹ Fizinės bausmės buvo pasmerktos keliuose Europos žmogaus teisių komisijos sprendimuose ir Europos žmogaus teisių teismo sprendimuose. Žr. ypač *Tyrer prieš JK*, 1978; *Campbell ir Cosans prieš JK*, 1982; *Costello-Roberts prieš JK*, 1993; *A prieš JK*, 1998. Europos teismo sprendimus galima peržiūrėti adresu <http://www.echr.coe.int/echr>.

¹² Europos socialinių teisių komiteto bendrosios pastabos dėl 7 straipsnio 10 dalies ir 17 straipsnio. *Išvados XV-2*, 1 tomas, „Bendroji įžanga“, 26 psl., 2001; nuo to laiko Komitetas parengė išvadas ir nustatė, kad kai kurios valstybės narės nesilaikė reikalavimų, nes neuždraudė visų fizinė bausmių šeimoje ir kitose aplinkose. 2005 m. jis priėmė sprendimą dėl kolektyvinių skundų, pateiktų pagal chartijas, ir nustatė, kad trys valstybės nesilaikė reikalavimų, nes neuždraudė smurto. Daugiau informacijos http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Esc/; taip pat *Eliminating corporal punishment: a human rights imperative for Europe's children*, Council of Europe Publishing, 2005.

¹³ Amerikos šalių žmogaus teisių teismo patariamoji nuomonė OC-17/2002, 2002 m. rugpjūčio 28 d., 87 ir 91 paragrafai.

¹⁴ Afrikos žmogaus ir tautų teisių komisija, *Curtis Francis Doebbler prieš Sudaną*, komentaras Nr. 236/2000 (2003); žr. 42 paragrafą.

šalių konstituciniai ir kiti teismai priėmė sprendimus, kurie pasmerkė fizines bausmes vaikams kai kuriose arba visose aplinkose, ir daugeliu atvejų cituoja Vaiko teisių konvenciją.¹⁵

26. Kai Vaiko teisių komitetas, nagrinėdamas kai kurių valstybių dalyvių ataskaitas, iškėlė fizinių bausmių panaikinimo klausimą, kartais vyriausybių atstovai užsiminda-vo, kad tam tikros „pagrįstos“, „nuosaikios“ fizinės bausmės gali būti pateisintos kaip atitinkančios vaiko „interesus“. Komitetas Konvencijos reikalavimą visuose su vaiku susijusiuose veiksmuose pirmiausia atsižvelgti į vaiko interesus nustatė kaip svarbų bendrąjį principą (3 straipsnio 1 dalis). Be to, Konvencijos 18 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad vaiko interesai turi būti pagrindinis tėvų rūpestis. Tačiau vaiko interesų aiškinimas turi atitikti visą Konvenciją, įskaitant įsipareigojimą apsaugoti vaikus nuo visų formų smurto ir reikalavimą deramai atsižvelgti į vaiko pažiūras, ir negali būti naudojamas, siekiant paaiškinti praktikas, įskaitant fizines bausmes ir kitas žiaurias ar žeminančias baudimo formas, kurios prieštarauja vaiko žmogiškajam orumui ir teisei į fizinį vientisumą.
27. Konvencijos preambulė šeimą laiko pagrindine visuomenės ląstele ir natūralia visų jos narių, ypač vaikų, augimo ir gerovės aplinka. Pagal Konvenciją valstybės privalo gerbti ir remti šeimą. Nėra jokio prieštaravimo valstybių įsipareigojimui užtikrinti, kad kartu su kitais šeimos nariais vaikų žmogiškasis orumas ir fizinis vientisumas šeimoje būtų visiškai apsaugotas.
28. Pagal 5 straipsnį valstybės privalo gerbti tėvų atsakomybes, teises ir pareigas „tinkamai, pagal didėjančius sugebėjimus, vaiką pakreipti ir, jam naudojantis šia Konvencija pripa-žintomis teisėmis, vadovauti“. Šuo atveju, „tinkamai“ pakreipti ir vadovauti aiškinimas turi atitikti visą Konvenciją ir nepalieka galimybių pateisinti smurtą ar kitas žiaurias ar žeminančias drausminimo formas.
29. Kai kurie fizinės bausmės pagrindžia tikėjimu ir teigia, kad tam tikros religinių tekstų interpretacijos ne tik pateisina tokių bausmių naudojimą, bet ir įpareigoja jas taikyti. Kiekvieno asmens teisė laisvai išpažinti religiją yra įtvirtinta Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte (18 str.), tačiau religijos ar tikėjimo išpažinimas turi gerbti kitų

¹⁵ Pavyzdžiui, 2002 m. Fidžio apeliacinis teismas paskelbė, kad fizinės bausmės mokyklose ir baudžiamosios teisės sistemoje neatitinka konstitucijos. Teismo sprendimas paskelbė, kad „Vaikai turi teises, kurios nėra menkesnės nei suaugusiųjų teisės. Fidžis ratifikavo Vaiko teisių konvenciją. Mūsų konstitucija taip pat kiekvienam žmogui garantuoja pagrindines teises. Vyriausybė privalo laikytis principų, gerbiančių visų asmenų, bendruomenių ir grupių teises. Vaikams dėl jų statuso būtina speciali apsauga. Mūsų švietimo įstaigos turėtų būti taikos ir kūrybiško turtinimo šventovės, o ne baimės, blogo elgesio ir kenkimo studentų orumui vietos“ (Fidžio apeliacinis teismas, *Naushad Ali prieš valstybę*, 2002). 1996 m. Romos kasacinis teismas (Italijos aukščiausiasis teismas) priėmė teismo sprendimą, kuriuo veiksmingai uždraudė visas tėvų naudojamas fizinės bausmes. Teismo sprendime nurodoma, kad „... Smurto naudojimas švietimo tikslais negali būti laikomas teisėtu dėl dviejų priežasčių. Pirmą, [Italijos] teisinė sistema skiria didelį dėmesį asmens orumo apsaugai. Tai apima „nepilnamečius“, kurie turi teises ir nebėra paprasčiausiai suvokiami kaip objektai, kuriuos saugo tėvai, arba dar blogiau kaip objektai, kuriais naudojasi tėvai. Antra, darnus vaiko asmenybės vystymasis, kaip švietimo tikslas, užtikrinantis, kad vaikas priims taikos, tolerancijos ir koegzistencijos vertybes, negali būti pasiektas, naudojant smurtines priemones, kurios prieštarauja šiems tikslams. (Cambria, Cass, sez. VI, 18 Marzo 1996 [Aukščiausiasis kasacinis teismas, 6-asis baudžiamosios teisės skyrius, 1996 m. kovo 18 d.], Foro It II 1996, 407 (Italija)). Taip pat žr. Pietų Afrikos konstitucinio teismo bylą (2000) *Krikščioniškos mokyklos Pietų Afrikoje prieš švietimo ministrą*, CCT4/00; 2000 (4) SA757 (CC); 2000 (10) BCLR 1051 (CC), 2000 m. rugpjūčio 18 d.

asmenų žmogiškąjį orumą ir fizinį vientisumą. Asmens laisvė išpažinti religiją ar tikėjimą gali būti teisėtai ribojama, siekiant apsaugoti kitų asmenų pagrindines teises ir laisves. Komitetas nustatė, kad kai kuriose valstybėse jau labai maži vaikai yra laikomi sulaukę pilnametystės, o kitais atvejais, pilnametystės sulaukusiems vaikams pagal tam tikrą interpretaciją arba religinius įstatymus gali būti taikomos žiaurios smurtinės bausmės, įskaitant užmėtymą akmenimis ir amputaciją. Tokios bausmės aiškiai pažeidžia Konvenciją ir kitus tarptautinius žmogaus teisių standartus (tokią pačią nuomonę išreiškė Žmogaus teisių komitetas ir Komitetas prieš Kankinimą), todėl turi būti uždraustos.

V. FIZINĖMS BAUSMĖMS IR KITOMS ŽIAURIOMS AR ŽEMINANČIOMS BAUSMIŲ FORMOMS PANAIKINTI BŪTINOS PRIEMONĖS IR MECHANIZMAI

1. TEISINĖS PRIEMONĖS

30. Konvencijos 19 straipsnio tekstas remiasi 4 straipsniu ir nurodo, kad siekiant įgyvendinti valstybių įsipareigojimus apsaugoti vaikus nuo visų formų smurto, būtina imtis teisinių ir kitų priemonių. Komitetas palankiai vertina faktą, kad daugelyje valstybių Konvencija arba jos principai buvo įtraukti į nacionalinius įstatymus. Visos valstybės turi baudžiamuosius įstatymus, kurie saugo piliečius nuo prievartos. Dauguma valstybių turi konstitucijas ir (arba) teisės aktus, kurie atspindi tarptautinius žmogaus teisių standartus ir Vaiko teisių konvencijos 37 straipsnį, įtvirtinantį kiekvieno vaiko teisę būti apsaugotam nuo kankinimų ir žiaurių, nežmoniškų ar žeminančių bausmių. Be to, dauguma valstybių turi specialius vaikų apsaugos įstatymus, pagal kuriuos „blogas elgesys“, „prievarta“ ar „žiaurumas“ yra nusikaltimas. Tačiau Komitetas, išnagrinėjęs valstybių ataskaitas, išsiaiškino, kad tokios teisinės nuostatos nebūtinai garantuoja vaiko apsaugos nuo fizinės bausmės ar kitų žiaurių ar žeminančių baudymo formų šeimoje ir kitose aplinkose.
31. Nagrinėdamas ataskaitas, Komitetas pažymėjo, kad daugelio valstybių baudžiamuosiuose ir (arba) civiliniuose (šeimos) kodeksuose taikomos aiškios teisinės nuostatos, kuriuose numatoma tėvų ir kitų globėjų gynyba ar pateisinimas dėl tam tikro smurto naudojimo, siekiant „sudrausminti“ vaikus. Pavyzdžiui, daugybę amžių Anglijos bendrojoje teisėje buvo numatyta apsauga dėl „teisėtų“, „pagrįstų“ ar „nuosaikių“ bausmių ar baudimo, o Prancūzijos teisėje – dėl „teisingo baudimo“. Vienu metu daugelyje valstybių buvo remiamasi tokia gynyba, siekiant pateisinti vyrų žmonoms ar šeiminių vergams, tarnams ir mokiniams taikomas bausmes. Komitetas pažymi, kad pagal Konvenciją būtina pašalinti bet kokias nuostatas (įstatymuose ar bendrojoje teisėje), kurios leidžia naudoti bet kokią smurtą prieš vaikus (pvz., „pagrįstas“ ar „nuosaikias“ bausmes ar baudimą) namuose / šeimoje ir kitose aplinkose.
32. Kai kuriose valstybėse fizinės bausmės yra leidžiamos mokyklose ir kitose institucijose, vadovaujantis taisyklėmis, kurios nustato kaip ir kas gali taikyti tokias bausmes. Tik kelios valstybės leidžia taikyti fizinės bausmės, naudojant lazdas ar rimbus kaip

nepilnamečių nusikaltėlių bausmės formą. Komitetas ne kartą pakartojo, kad pagal Konvenciją tokios nuostatos turi būti panaikintos.

33. Komitetas pastebėjo, kad nors kai kurių valstybių įstatymuose nėra įtvirtinta aiški fizinių bausmių gynyba ar pateisinimas, vadovaujantis tradicinėmis pažiūromis į vaikus, fizinės bausmės yra leidžiamos. Kartais tokie požiūriai atsispindi teismo sprendimuose (pagal kuriuos tėvai, mokytojai ar kiti globėjai buvo išteisinti dėl prievartos ar blogo elgesio, remiantis tuo, kad jie naudojosi teise ar laisve taikyti nuosaikų „baudimą“).
34. Atsižvelgiant į tradicinį smurtinių ir žeminančių bausmių prieš vaikus pripažinimą, vis daugiau valstybių pripažino, kad nepakanka vien tik panaikinti fizinės bausmės ir bet kokias gynybos priemones. Taip pat būtina aiškiai uždrausti fizinės bausmės ir kitas žiaurias ar žeminančias bausmių formas civiliniuose ar baudžiamuosiuose įstatymuose, siekiant aiškiai nurodyti, kad smogti, „pliaukštelėti“ ar „suduoti plaštaka“ vaikui taip pat neteisėta kaip tai daryti suaugusiajam, o baudžiamieji įstatymai dėl prievartos yra taikomi ir tokiam smurtui, neatsižvelgiant į tai, kad tokie veiksmai yra vadinami „drausminimu“ ar „pagrįstu baudimu“.
35. Kai baudžiamoji teisė yra visiškai taikoma prievartos prieš vaikus atžvilgiu, vaikas yra apsaugotas nuo fizinių bausmių, neatsižvelgiant į jo (jos) buvimo vietą ar kaltininką. Tačiau Komiteto nuomone, atsižvelgiant į tradicinį fizinių bausmių pripažinimą, labai svarbu, kad sektoriuose galiojantys teisės aktai (pvz., šeimos teisė, švietimo įstatymai ar įstatymai susiję su visų formų alternatyvia globa ir teisingumo sistemomis, darbo teisė) aiškiai uždraustų fizinės bausmės atitinkamose aplinkose. Be to, naudinga, jeigu profesinės etikos kodeksai ir gairės mokytojams, globėjams ir kitiems specialistams, taip pat institucijų taisyklės ar chartijos pabrėžtų fizinių bausmių ir kitų žiaurių ar žeminančių bausmių formų neteisėtumą.
36. Komitetas taip pat yra susirūpinęs dėl pranešimų, kad fizinės bausmės ir kitos žiaurios ar žeminančios bausmės yra naudojamos vaikų darbo (taip pat ir namų aplinkoje) situacijose. Komitetas dar kartą pakartojo, kad Konvencija ir kiti galiojantys žmogaus teisių dokumentai saugo vaiką nuo ekonominio išnaudojimo ir darbo, kuris gali būti pavojingas, trukdo vaiko ugdymui ar kenkia jo (jos) vystymuisi, ir reikalauja imtis apsaugos priemonių, siekiant užtikrinti veiksmingą tokios apsaugos įgyvendinimą. Komitetas pabrėžia, kad labai svarbu uždrausti fizinės bausmės ir kitas žiaurias ar žeminančias bausmių formas bet kuriose vaikų darbo situacijose.
37. Pagal Konvencijos 39 straipsnį valstybės dalyvės privalo imtis visų reikiamų priemonių, kad padėtų fiziškai ir psichologiškai atsistatyti ir socialiai reintegruoti vaikui, tapusiam bet „kokio pobūdžio nesirūpinimo, išnaudojimo, piktnaudžiavimo, kankinimo ar kitokio žiauraus, nežmoniško arba orumą žeminančio elgesio ar bausmės“ auka. Fizinės bausmės ir kitos žeminančios bausmių formos gali stipriai pakenkti vaikų fiziniam, psichologiniam ir socialiniam vystymuisi ir pareikalauti sveikatos ir kitokios priežiūros ir gydymo. Tai turi vykti aplinkoje, kuri puoselėja vaiko sveikatos, savigarbos ir orumo vientisumą, ir, jei reikia, tokios paslaugos turi būti teikiamos vaiko šeimos grupei. Būtina laikytis daugiaisciplininio požiūrio į globos ir gydymo planavimą ir teikimą, organizuojant specializuotą susijusių specialistų mokymą. Būtina tinkamai atsižvelgti į vaiko pažiūras dėl visų jo (jos) gydymo aspektų, taip pat ir jų peržiūros procese.

2. FIZINIŲ BAUSMIŲ IR KITŲ ŽIAURIŲ AR ŽEMINANČIŲ BAUSMIŲ FORMŲ DRAUDIMO ĮGYVENDINIMAS

38. Komitetas tiki, kad siekiant įgyvendinti visų fizinių bausmių draudimą, būtina didinti visų susijusių asmenų sąmoningumą, nustatyti gaires ir organizuoti mokymus (žr. 45 ir kitus paragrafus). Tai turi užtikrinti, kad įstatymai būtų taikomi, atsižvelgiant į susijusio vaiko interesus, ypač, kai tėvai ar kiti artimi šeimos nariai yra kaltininkai. Pirmasis teisės reformos, siekiančios uždrausti fizines bausmes vaikams šeimoje, tikslas yra prevencija. Siekiant užkirsti kelią smurtui prieš vaikus, būtina keisti požiūrius ir praktiką, akcentuoti vaikų teisę į vienodą apsaugą ir suteikti nedviprasmišką vaiko apsaugos ir teigiamų, nesmurtinių, dalyvaujamųjų vaiko auginimo formų skatinimo pagrindą.
39. Siekiant užtikrinti aiškų ir besąlygišką visų fizinių bausmių draudimą, būtina skirtingose valstybėse dalyvėse vykdyti įvairias teisineis reformas, todėl gali reikėti priimti specialias nuostatas sektorių įstatymuose, apimančias švietimą, nepilnamečių justiciją ir visas alternatyvios globos formas. Tačiau turėtų būti aiškiai nurodyta, kad baudžiamosios teisės nuostatos dėl prievartos taip pat apima visas fizines bausmes, įskaitant taikomas ir šeimoje. Tam gali prireikti valstybės dalyvės baudžiamajame kodekse numatyti papildomas nuostatas. Tačiau taip pat galima įtraukti nuostatas civiliniuose kodeksuose arba šeimos teisėje, kurios uždraustų visų formų smurtą, įskaitant fizines bausmes. Tokios nuostatos pažymi, kad tėvai arba kiti globėjai nebegali naudotis tradicinėmis gynybos priemonėmis, įvirtinančiomis jų teisę („pagrįstai“ ar „nuosekliai“) taikyti fizines bausmes, jeigu jie yra patraukti baudžiamojon atsakomybėn pagal baudžiamąjį kodeksą. Šeimos teisė taip pat turėtų teigiamai akcentuoti, kad tėvų pareigos apima tinkamą pakreipimą ar vadovavimą vaikui be jokių formų smurto.
40. Vienodos vaikų ir suaugusiųjų apsaugos nuo prievartos, įskaitant šeimoje, principas nereiškia, kad tėvai turėtų būti patraukti atsakomybėn dėl visų paaiškėjusių fizinių bausmių vaikams atvejų. De minimis principas, kuris reiškia, kad įstatymas nesprendžia nereikšmingų klausimų, užtikrina, kad nesunkus smurtas tarp suaugusiųjų sprendžiamas teisme tik esant išskirtinėms aplinkybėms. Toks pat principas galioja ir nesunkiam smurtui prieš vaikus. Valstybės dalyvės turi sukurti veiksmingus pranešimų teikimo ir perdavimo mechanizmus. Nors visi pranešimai apie smurtą prieš vaikus turi būti tinkamai išnagrinėti, o vaikai apsaugoti nuo reikšmingos žalos, pagrindinis tikslas turėtų būti sustabdyti tėvus, kad jie nenaudotų smurtinių ar kitų žiaurių ar žeminančių bausmių, tam pasitelkiant palaikančias, edukacines, nebaudžiamojo pobūdžio intervencijas.
41. Atsižvelgiant į vaikų priklausomybės nuo kitų statusą ir unikalų šeimos santykių intymumą, sprendimai tėvus patraukti baudžiamojon atsakomybėn arba oficialiai kitais būdais kištis į šeimos gyvenimą turėtų būti priimami labai atidžiai. Dažnai tikėtina, kad baudžiamasis tėvų persekiojimas neatitiks vaiko interesus. Komiteto nuomone, baudžiamasis persekiojimas ir kitos oficialios intervencijos (pavyzdžiui, vaiko ar kaltininko pašalinimas) turėtų būti vykdomos tik tada kai yra būtinos apsaugoti vaiką nuo reikšmingo pavojaus, ir atitinka susijusio vaiko interesus. Būtina įvertinti vaiko pažiūras, atsižvelgiant į jo (jos) amžių ir brandumą.
42. Visų vaiko apsaugos sistemose dalyvaujančių subjektų, įskaitant policiją, prokuratūrą ir teismus, konsultavimas ir mokymas turėtų pabrėžti šį požiūrį į įstatymo vykdymą. Gairės

taip pat turėtų akcentuoti, kad pagal Konvencijos 9 straipsnį vaiko atskyrimas nuo tėvų turėtų būti būtinas vaiko interesams, tokį sprendimą būtų galima peržiūrėti teismine tvarka, vadovaujantis galiojančiais įstatymais ir procedūromis ir užtikrinant visų suinteresuotųjų šalių, įskaitant vaikus, atstovavimą. Kai atskyras yra pagrįstas, būtina apsvarstyti vaiko apgyvendinimo už šeimos ribų alternatyvas, įskaitant kaltininko pašalinimą, nuosprendžio vykdymo atidėjimą ir kt.

43. Kai, nepaisant draudimo ir teigiamų edukacinių ir mokymo programų, paaiškėja fizinių bausmių atvejai už namų ribų, pavyzdžiui, mokyklose, kitose institucijose ir alternatyvos globos aplinkose, baudžiamasis persekiojimas gali būti pagrįstas atsakas. Kitų drausminių veiksmų ar atleidimo iš darbo grėsmė kaltininkui turėtų būti atgrasanti priemonė. Labai svarbu, kad vaikai ir kiti su vaikais dirbantys asmenys visose aplinkose būtų informuoti apie fizinių bausmių ir kitų žiaurių ar žeminančių bausmių draudimą ir galimas sankcijas už tokių bausmių taikymą. Drausminių sistemų ir elgesio su vaikais stebėseną turi būti nuolatinės visų institucijų ir įstaigų priežiūros proceso dalis kaip tai numatyta Konvencijoje. Vaikai ir jų atstovai visose tokiose įstaigose turi gauti galimybę pasinaudoti tiesioginėmis ir konfidencialiomis į vaikų interesus atsižvelgiančiomis konsultavimo, gynimo ir skundų teikimo procedūromis ir galiausiai kreiptis į teismą, pasinaudojant būtina teisine ir kita pagalba. Institucijose turėtų galioti reikalavimas pranešti apie bet kokius smurtinius incidentus ir juos išnagrinėti.

3. EDUKACINĖS IR KITOS PRIEMONĖS

44. Konvencijos 12 straipsnis pabrėžia, kad svarbu tinkamai atsižvelgti į vaikų pažiūras dėl edukacinių ir kitų priemonių kūrimo ir įgyvendinimo, siekiant panaikinti fizines bausmes ir kitas žiaurias ar žeminančias bausmių formas.
45. Atsižvelgiant į plačiai paplitusį, tradicinį fizinių bausmių pripažinimą, vien tik draudimas nepadės pakeisti požiūrių ir praktikų. Būtina visapusiškai informuoti apie vaikų teisę būti apsaugotiems ir apie įstatymus, kurie atspindi šią teisę. Pagal Konvencijos 42 straipsnį valstybės įsipareigoja tinkamai ir veiksmingais būdais plačiai informuoti apie Konvencijos principus ir nuostatas tiek suaugusiuosius, tiek vaikus.
46. Be to, valstybės privalo užtikrinti, kad teigiami ir nesmurtiniai santykiai ir ugdymas būtų nuolat propaguojami tėvų, globėjų, mokytojų ir visų su vaikais ir šeimomis dirbančių asmenų tarpe. Komitetas akcentuoja, kad Konvencija reikalauja panaikinti ne tik fizines bausmes bet ir kitas žiaurias ar žeminančias bausmes vaikams. Konvencija nenustato, kaip tėvai turėtų bendrauti ar pakreipti vaikus, tačiau pateikia principų sistemą, kuriais reikėtų vadovautis šeimos santykiuose, taip pat vaikų santykiuose su mokytojais, globėjais ir kitais asmenimis. Vaikų vystymosi poreikiai turi būti gerbiami. Vaikai mokosi ne tik klausydamiesi suaugusiųjų, bet ir stebėdami jų elgesį. Kai suaugusysis, su kuriuo vaikas artimai bendrauja, naudoja smurtą ir žeminimą savo santykiuose su vaiku, jie rodo nepagarbą žmogaus teisėms ir moko veiksmingą ir pavojingą pamoką, kad tai yra teisėti būdai konfliktams spręsti ar elgesiui keisti.
47. Konvencija patvirtina vaiko kaip asmens ir žmogaus teisių turėtojo statusą. Vaikas nėra nei tėvų ar valstybės nuosavybė, nei paprasčiausiai nerimą keliantis objektas.

Atsižvelgdamas į tai, 5 straipsnis reikalauja, kad tėvai (arba tam tikrais atvejais išplėstinės šeimos ar bendruomenės nariai) tinkamai, pagal didėjančius sugebėjimus, vaiką pakreiptų ir, jam (jai) naudojantis šia Konvencija pripažintomis teisėmis, vadovautų. 18 straipsnis, kuris pabrėžia pagrindinę tėvų ar teisėtų globėjų pareigą, susijusią su vaiko auklėjimu ir vystymusi, nurodo, kad „pagrindinis jų rūpestis turi būti vaiko interesai“. Pagal 12 straipsnį, valstybės privalo užtikrinti vaiko teisę laisvai išreikšti savo pažiūras „visais jį liečiančiais klausimais“ ir toms pažiūroms, atsižvelgiant į vaiko amžių ir brandumą, skirti daug dėmesio. Tai reiškia, kad vaikų auklėjimo, globos ir mokymo metodai turi gerbti vaiko teisę dalyvauti. Savo bendrajame komentare Nr. 1 dėl švietimo tikslų Komitetas pabrėžė, kad svarbu sukurti švietimo sistemą, kuri būtų „orientuota į vaiką, jam (jai) palanki ir įgalinanti“.¹⁶

48. Komitetas pažymi, kad yra daugybė vyriausybių, Jungtinių Tautų agentūrų, NVO ir kitų organų parengtų medžiagos ir programų pavyzdžių, kurie skatina teigiamą ir nesmurtinį vaikų auklėjimą ir ugdymą, skirtą tėvams, kitiems globėjams ir mokytojams.¹⁷ Tokią medžiagą ir programas galima atitinkamai pritaikyti ir naudoti skirtingose valstybėse ir situacijose. Žiniasklaida gali atlikti labai naudingą vaidmenį informavimo ir visuomenės ugdymo srityje. Siekiant kovoti su tradicine priklausomybe nuo fizinių bausmių ir kitų žiaurus ar žeminančio baudimo formų, būtina imtis ilgalaikių veiksmų. Nesmurtinių vaikų auklėjimo ir ugdymo formų skatinimas turėtų būti įtrauktas į visus bendravimo tarp valstybės, tėvų ir vaikų aspektus, sveikatos sistemos, gerovės ir švietimo paslaugas, taip pat ir ankstyvojo ugdymo institucijose, dienos centruose ir mokyklose, pradinio ir profesinio mokytojų ir su globojamais vaikais ir teisingumo sistemoje dirbančių asmenų mokymo programose.
49. Komitetas siūlo valstybėms dalyvėms siekti techninės pagalbos iš, be viso kito, UNICEF ir UNESCO sąmoningumo didinimo, valstybinio švietimo ir mokymo srityse, siekiant skatinti nesmurtinius požiūrus.

4. STEBĖSENA IR VERTINIMAS

50. Savo bendrajame komentare Nr. 5 dėl bendrųjų Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo priemonių (4 ir 42 straipsniai ir 44 straipsnio 6 dalis) Komitetas pabrėžia, kad valstybės dalyvės privalo vykdyti sistemingą vaiko teisių įgyvendinimo stebėseną, sukuriant tinkamus rodiklius ir renkant pakankamus ir patikimus duomenis.¹⁸
51. Todėl valstybės dalyvės turėtų stebėti savo pažangą, siekdamas panaikinti fizines bausmes ir kitas žiaurių ar žeminančių bausmių formas, ir taip įgyvendinti vaiko teisę į apsaugą.

¹⁶ Žr. 11 pastabą.

¹⁷ Kaip vieną iš pavyzdžių Komitetas rekomenduoja UNESCO vadovą „Fizinių bausmių panaikinimas – kelias į konstruktyvų vaiko drausminimą“, UNESCO Publishing, Paryžius, 2005. Vadove pateikiami konstruktyvaus drausminimo principai, įtvirtinti Konvencijoje, taip pat nurodomos internetinės nuorodos į viešai prieinamą medžiagą ir programas.

¹⁸ Vaiko teisių komiteto bendrojo komentaro Nr. 5 (2003) dėl bendrųjų Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo priemonių 2 paragrafas.

Siekiant tiksliai įvertinti šių smurto formų paplitimą šeimoje ir požiūrius į jas, būtina vykdyti tyrimus, kurie apimtų interviu su vaikais, jų tėvais ir kitais globėjais, laikantis konfidencialumo ir tinkamų etiškų apsaugos priemonių. Komitetas ragina kiekvieną valstybę dalyvę vykdyti / užsakyti tokius tyrimus, kiek tai įmanoma, kartu su grupėmis, kurios atstovautų visą populiaciją, teikti pagrindinę informaciją ir reguliariai vertinti pažangą. Tokių tyrimų rezultatai taip pat gali numatyti vertingas gaires dėl visuotinių, tikslinių sąmoningumo didinimo kampanijų sukūrimo ir su vaikais dirbančių specialistų mokymo.

52. Komitetas bendrajame komentare Nr. 5 taip pat pažymi, kad svarbu vykdyti nepriklausomą įgyvendinimo stebėseną, kurią galėtų atlikti, pavyzdžiui, parlamentiniai komitetai, NVO, akademinės institucijos, profesinės asociacijos, jaunimo grupės ir nepriklausomos žmogaus teisių institucijos (taip pat žr. Komiteto bendrąjį komentarą Nr. 2 dėl nepriklausomų nacionalinių žmogaus teisių institucijų vaidmens, skatinant ir saugant vaiko teises).¹⁹ Visos šios institucijos gali atlikti svarbų vaidmenį, stebėdamos, kaip įgyvendinama vaiko teisė būti apsaugotam nuo visų fizinių bausmių ir kitų žiaurių ar žeminančių bausmių formų.

VI. ATASKAITŲ TEIKIMO REIKALAVIMAI PAGAL KONVENCIJĄ

53. Komitetas tikisi, kad valstybės į savo pagal Konvenciją teikiamas periodines ataskaitas įtrauks informaciją apie priemones, kurių ėmėsi, siekdamos uždrausti ir užkirsti kelią visoms fizinėms bausmėms ir kitoms žiaurių ar žeminančių bausmių formoms šeimoje ir kitoje aplinkoje, įskaitant informaciją apie informavimo veiklas, teigiamų, nesmurtinių santykių skatinimą, ir valstybės pažangos, siekiant užtikrinti visišką pagarbą vaiko teisei būti apsaugotam nuo visų smurto formų, vertinimą. Komitetas taip pat ragina Jungtinių Tautų agentūras, nacionalines žmogaus teisių institucijas, NVO ir kitus kompetentingus organus teikti susijusią informaciją apie fizinių bausmių teisinį statusą ir paplitimą, taip pat pažangą, siekiant jas panaikinti.

¹⁹ Vaiko teisių komiteto bendrasis komentaras Nr. 2 (2002) dėl nepriklausomų nacionalinių žmogaus teisių institucijų vaidmens, skatinant ir saugant vaiko teises.

